

HRVATSKI MAZOHIZAM

IVAN MARTINAC splitski je filmski redatelj i pjesnik. U nekim užim cehovskim krugovima uživa kulturni status. Povremeno se bavi publicistikom. Ovo je jedan od takvih pokušaja

Jer bolje da niste
nego da biste ne bili

T.P. MAROVIĆ

Prema Bratoljubu Klaiću, mazohizam je spolna abnormalnost, kada čovjek uživa ako trpi bolove i zlostavljanja od svoje-
ga partnera. Izvan područja spolnosti to bi pak bilo protuprirodno samokažnjavanje, nastrano, tj. nakazno čuvstvo, koje u sebi, ili u vlastitoj etničkoj (ili vjerskoj) zajednici, vazda pronalazi »dežurnoga«, tako reći predodređenoga krivca. Mazohizam je, u širem smislu, svaki osjećaj koji nas »tjera« da se više brinemo za tuđi kaput nego za svoju potkožulju, pa i ono stanje duha što nas »nagovara« da vazda opravdavamo tuđe poticajne razloge, tuđe dvoičnosti, čak i zločine. Napokon, kada je riječ o naciji ili domovini, mazohizam je sve on što bez velika razloga ocmijuje našu sadašnjost i ruga se budućnosti. Ne samo čisti mazohisti, nego i lašci i lakovjermici, i oni, čini se, dobro namjerni, oni indiferentni, kukavice i hedonisti, svi su u tom slučaju, nehotično i nesvjesno — protiv sebe. Da, čak su i hedonisti (bez obzira na to traže li užitek ili se plaše odgovornosti) posve sigurno — mazohisti, samo što to ne znaju.

Tu šarenu gomilu drži »na okupu« jedno jedino zajedničko svojstvo: po nekoj čudnoj zakonitosti, ništa što kažu ili urade nije na korist Hrvata niti Hrvatske. Čak ni onda kada žele najbolje. Pogotovo tada.

Nekoliko bitnih odrednica

U »Slobodnoj Dalmaciji« (28. rujna 1991.) tiskano je moje PISMO JEDNOM SRBINU IZ HRVATSKE u kojemu, između ostalog, stoji: »Živio sam četiri godine u Beogradu, od 1958-1962... Da su u to doba Hrvati osvajali Beograd (što ne može biti ni u snu, zar ne?) držao bih da prvi trebaju uzvratiti (dvostrukom žestinom) hrvatski građani Beograda«. To je valjda jasno. Ja nisam aprioristički (unaprijed) za Hrvate niti sam za bilo kakvu Hrvatsku. U ovoj užasnoj i posve određenoj situaciji ja sam, dakle, za Hrvate u Hrvatskoj, u Bosni i Hercegovini, u Vojvodini... i za Hrvatsku koja nikoga ne napada. Bogu hvala, nacionalni corpus kojemu pripadam vazda je samo branio svoje i to mi daje hrabrosti za ove rećke. Dok je na »cesti Dobra«, moj narod je jedno TJELO i bilo bi doista mazohistički razmišljati je li za to tijelo bezbolnije — izgubiti nogu ili ruku. Ja sam osobno, ovog trenutka, naklonjeniji Hrvatima izvan Hrvatske naprosto zato što im je povijest mukotrpnija. Hrvat iz Zagreba mogao je, recimo, s vremena na vrijeme zaboraviti svoje hrvatstvo, a Hrvat iz Banje Luke, Kraljeve Sutjeske ili Širokoga Brijega nije.

Iz brucoskih dana, kada nisam imao ni osamnaest, sjećam se jedne neobične igre. Svatko je trebao na papiriću zapisati riječ koja mu najviše znači, koja je za nj — najsvetija. Ja sam napisao SLOBODA. Prošlo je mnogo godina. Iskusi sam koliko-toliko što je to LJUBAV, ljubav prema ljudskom biću, ljubav prema Bogu, upoznao sam ISTINU i LAŽ, ali mi je SLOBODA i danas jednako važna. Ne trpim

nikakve duhovne stege ni građanska ograničenja. Ipak, nisam razmažen. Svjestan sam toga da smo (još) u ratu i da više nego što volim slobodu mrzim snajperske metke iz dobro maskiranih stanova. Mrzio sam ih u Splitu, a mrzim ih i u Mostaru. Što hoću reći? Nešto uistinu jednostavno!

Iako hrvatski domovinski rat nije manje krvav od drugoga svjetskog, Hrvati su dokazali da su veći altruisti, spremni na žrtvovanje nekih svojih interesa, od Amerikanaca, Engleza, Francuza, što ne znači da bi trebali biti i mazohisti. Podsjetimo se. Amerikanci su neposredno nakon japanskoga napada na Pearl Harbor (7. 12. 1941.) otvorili logore za američke Japance, a Englezi su nakon Dunkerquea saslušavali sve engleske državljane njemačkoga podrijetla. Na-

ravno, poslije bombardiranja Berlina i Dresdena, poslije atomskih bombi bačenih na Hiroshimu i Nagasaki, i Englezi i Amerikanci su se svojim Nijemcima i Japancima zdušno ispričali. I general Charles de Gaulle, ušavši u Pariz, najprije je strijeljao sve kolaboracioniste (među kojima su bili i neki istaknuti kulturni djelatnici), a tek je onda počeo razmišljati o pomirbi s Njemačkom. Tako je to. Ne želim biti ciničan niti su moje rečenice poziv na Bartolomejsku noć. Ja samo kažem — dosta je prenemaganja. Hrvatska je u ratu. Još nije nastupilo doba »visoke demokratije«.

Moramo znati da je protestantizam prirodni saveznik pravoslavlja. Pravoslavci su njihova »starija braća« jer su se od »Petrove stolice« otcijepili 1056, a Martin Luther je svoje »teze« prikucio na crkvena vrata tek 1517. To su činjenice. Protestantski, slobodnozidarski Zapad ne voli muslimane, ali još manje — katolike. Prva i najsnažnija njegova odrednica, bez ikakve sumnje, jest antipapizam. Unatoč svemu, Republika Hrvatska je imala dovoljno moralne snage da podrži Muslimane i da se dvostruko

Hrvati su dokazali da su veći altruisti, spremni na žrtvovanje nekih svojih interesa, od Amerikanaca, Engleza, Francuza, što ne znači da bi trebali biti i mazohisti, upozorava IVAN MARTINAC

zamjeri nazovikršćanskom Zapadu. Što je postigla. Jednoj velikoj netrpeljivosti pridružila se i muslimanska nezahvalnost. Valjda je svima jasno. Ovo je, čini se, konačna borba između Zla i Dobra, Krista i Antikrista. Moramo biti spremni platiti punu cijenu.

Zablude prošlosti

Što je to u hrvatskom biću što ga neodoljivo vuče prema posve nestvarnoj, intelektualnoj i duševnoj šikari, mučeništvu, trnju? Odakle taj osjećaj čistunstva i neke čudne krivnje što se nije uradilo više i bolje? Otkuda sve te preširoke pan-ideje s kojima je nemoguće živjeti u ovom VREMENU i na ovom PROSTORU? Juraj (naš dobar Jurko) Križanić, doktor teologije i filozof, otišao je kao mlad čovjek u Moskvu. Idealistički rusofil, zanosio se slavenskom »uzajamnošću«, vjerskim jedinstvom svih slavenskih naroda, izmirenjem i sjedinjenjem crkava. Carskim ukazom prognan je u Sibir, iz kojega se vratio nakon 15 godina kao potpuno iscrpljen čovjek. Poginuo je 12. rujna 1683. pod zidinama Beča, u redovima poljskoga vojskovođe Jana Sobjeskog, u dominikanskom habitu. Dobar dio života progonila ga je »moskovska namisao«, kao što je Ljudevita Gaja progonila »ilirska«, a dakovačkoga biskupa Josipa J. Strossmayera — »jugoslavenska«. Hrvatsko im je, čini se, bilo preusko. Strossmayer je zaista dobar primjer za to. Iako je »Društvo srbske slovesnosti« osnovano 1842., a »Srbsko učeno društvo« 1864., u 1866. u Zagrebu utemeljuje »JUGOSLAVENSKU akademiju znanosti i umjetnosti«, što nije imalo nikakva utjecaja na naziv »Srbske kraljevske akademije« (1887). Je li to mazohizam?

Uoči burne 1848. poljski patrioti pokazali su veliko zanimanje za moguće djelovanje Hrvata i Srba. Moćni knez Adam Czartoryski slao je svoje agente na Balkan. Karel Gregorowicz, kirurg i akušer, obišao je 1846. Hrvatsku, Srbiju i Vojvodinu. Iznio je karakteristike znamenitih ličnosti i opće »osobine« Hrvata i Srba. »Sa Srbima se može djelovati samo ako je to u njihovu interesu, dok se s Hrvatima može raditi za opće dobro čitavog slavenstva.«

Takva procjena zvuči pohvalno, no radi se samo o hrvatskom mazohizmu.

Onomad, u dvorištu male romaničke crkvice Gospe od pohađenja, moj dobar poznanik, sredovječni inženjer građevinarstva, ispričao mi je svoju »teoriju« o kojoj je, kaže, govorio i prije 30 godina, za vrijeme studiranja u Zagrebu. Evo te priče:

Sadašnjost

»Autohtono stanovništvo Bosne, bez obzira na to što o tome misle Srbi i Muslimani, jesu Hrvati. Dobro, to je poznato. Međutim, ja držim da su neposredno nakon prodora Turaka oni »najtanjih« kršćanskih uvjerenja prešli na islam. Usput, nije zgoroga reći da su bogumili, a pogotovo bogumilska gospoda, listom prelazili na islam. Oni drugi, nesposobni za žilav, dugotrajni otpor, pobjegli su u Dalmaciju i na dalmatinske otoke. Ostali su najtvrdi, najčvršći. Žao mi je Hrvata iz srednje Bosne, iz Lašvanske doline, Travrnika. Oni su zapravo svijet Hrvatske, a ne Muslimani. Muslimani su dušom i srcem bili za sultana i velikog vezira, za bečki dvor i za ustaše, dok su ustaše predstavljale silu. Muslimani su neotporni na silu, povijaju se pred silom i priklanjanju jačemu. Ne bih se čudio da unatoč svim zločinima opet budu za Srbe.«

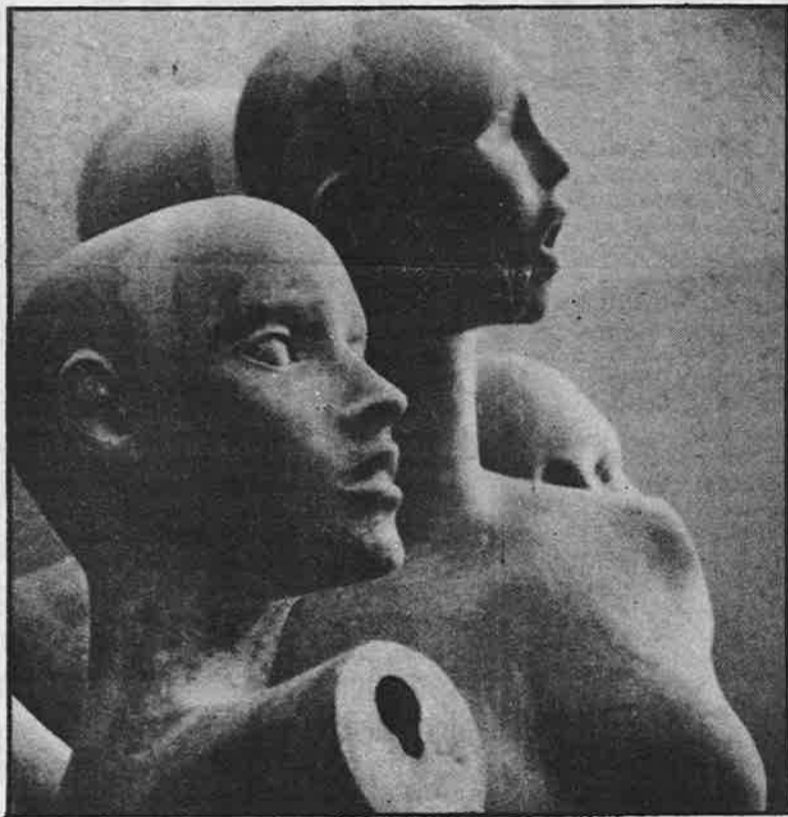
Ako ovom prilikom zanemarimo komentar o Muslimanima, sama priča nas uči da je HRVATSTVO značajniji entitet od HRVATSKE i da oni koji se zauzimaju za žrtvovanje jednog dijela hrvatstva (na primjer — u Herceg-Bosni) nisu pročitali Bibliju. Iz Staroga zavjeta, naime, doznali bi da su Židovi izdržali 2500 godina izgnanstva zadržavajući vjeru i državotvornu svijest i tako dočekali državu, a u Novom zavjetu postoji lijepa prisposoba o izgubljenju ovci u kojoj se ne podcjenjuje »dio« u odnosu prema »cjelini«, nego se naprotiv kaže da je Jedinika sve.

Evangelist Matej prenosi nam riječi Isusa Nazarećanina:

»Ako neki čovjek imade sto ovaca, i jedna od njih zaluta, neće li on ostaviti onih devedeset i devet u gorama i poći u potragu za zalutalom? Posreći li mu se te je nade, zaista, kažem Vam, raduje se nad njom više nego nad onih devedeset i devet koje nisu zalutale.«

Ne znam jesmo li se razumjeli. Tipični hrvatski mazohist reći će da je moja poruka tvrda i da bi trebalo biti svedjedno je li neki čovjek Hrvat, Srbin ili Musliman. Tako će reći i najčešće dodati da on ljude ne razlikuje po nacionalnosti. Priznajem, ima čestitih ljudi i među Srbima i među Muslimanima, ali ovo je sudbonosno vrijeme u kojemu treba, kao u partiji šaha, brinuti brigu za vlastite figure. Uostalom, Hrvate su 1990. napali Srbi, a 1993. Muslimani i od njihove dobro namjernosti ne treba očekivati ništa. Dobronamjernost je izmišljotina, poput one o »prirodnom savezništvu«, o »vijekovnom prijateljstvu« ili o »narodima koji nikada nisu međusobno ratovali«.

U Splitu, 28. lipnja 1993.

»Lutke« Ivana Martinca

»Ranjena lutka-maneken na pločniku ratnoga Sarajeva

Snimio: MILOMIR KOVAČEVIĆ